

(Marsan), i en altres localitats araneses vaig sentir *aubisúu* (per a d'altres valls gascones, etc., Rohlfs, *BhZPh* LXXXV, § 151); *aubòs* 'Iris' a Bigorra (Rouch) però Camelat creu que és l'asfòdel.¹

DERIV.: *Albonada*; *albonar*.

¹ Es deu estendre molt més al Nord, car en el Cantal, el *Dict. Topogr.* d'Amé registra *Aubusson* com a nom d'una partida rústica t. Sansac, i com a nom d'un poble i riu t. St. Julien-de-Jordanne [*Albusso* a. 1561].

ALBOFOR, 'encens', de l'ar. *baḥūr*, ar. hispànic *buhūr* id. □ 1.ª doc.: +*bofor* S. XIII, *albofor* 1455.

Aquell porta «odor del mesch ne del *bofor*» (*DAG*, s. v. *albofor*, que entén com a «perfum»); en el ms. *Conexença de les spicies* de la Bibl. Univ. de Barcelona, de l'any 1455, que cita *AlcM*, 'encens' («-- à bona flayra, mas fa-la millor quant hom ne met al ffoch»). És un mot rar en català, del qual no conec altres testimonis, si no és el derivat +*abuforat* en Antoni Canals (que significa 'perfumat', no 'ornat, embellit' com suposa el glossari): «que per sis meses sa untassen d'oli de murta, e que par altres sis meses usassen d'aygies fragants destillades; e que axí orna des e *abuforades*, passassen la cambra secreta del rey» *25* (*Arta de Anima*, *NCL.*, 156).

És un mot de l'arrel aràbiga *bḥr* 'exhalar (vapor, olor, fum)', d'on provenen *bāḥar* 'pudor' i *buhār* 'fum, exhalació': es tracta del clàssic *baḥūr* 'encens' (documentat des dels primers lexicògrafs, com el *30* *Djauharī*, a. 1007), Lane, 158c-159a; Dozy, *Suppl.* I, 54; els magrebins el pronunciaven *buhūr* «sahumaduras» (*PAlc.*, 390.26), «aromates, parfum» Beaussier (*Steiger, Contr.*, 235); fora del català solament trobem port. *albasar* «perfume, incenso», que prové del *35* citat *baḥar*.

Albor 'blancor', V. *alba*

ALBOR, nom d'un peix d'aigua dolça, d'origen incert: problema mancat d'estudi dels naturalistes, dels quals depèn; hi ha relació tant amb el ll. ALBURNUS com amb l'ar. *būrī* (d'on ve el cast. *albur*), noms de peixos iguals o semblants, i és probable que hi hagi hagut alteració o combinació més o menys gran de *45* l'un amb l'altre. □ 1.ª doc.: 1650, *DTO*.

Que l'afegeix primerament en aquesta edició, definint «*albor*, peix: acarnan, -anis», però no fou atès per lexicògrafs posteriors (Lacav., Belv.). Després el recollí Lab. 1839 («espècie de peix de riu; *alburno*, *50* *breca*; *alburnus*»), i no el dicc. mallorquí d'Amengual però sí el d'«Un Mallorquí» (Tarongí) i el *DAG*, sense precisions (molt dubtós que *alborn* del Dicc. Bulbena tingui fonament). El *DFa*. el dóna com a nom d'un «peix teleosti d'aigua dolça semblant a la carpa *55* i de color argentí: *alburnus lucidus*». Pel que fa al significat estariam, doncs, en terreny ferm per admetre, com sol fer-se, que prové d'aquest nom llatí, sobretot si el sentit atribuït i la identificació feta pels naturalistes és ben exacta; car el nom llatí no és una *60*

creació dels ictòlegs i l'usaren, com a nom d'un peix d'aigua dolça, tant Ausoni com Polemius Silvius. Els lexicògrafs llatins creuen que era l'«ablette», peix blanc de riu (Ernout dóna el mateix significat a *alburnus*, i admet que tots dos fossin primer adjectius, aquell amb terminació imitada d'*eburnus*).

Hi ha, però, un greu entrebanc fonètic: en català llavors hauríem de tenir **alborn*. Dificultat que s'oposaria també, i agreujada encara per la *ú*, a derivar *10* d'ALBURNUS el cast. *albur*, que és el nom d'un peix de riu, teleosti, malacopterigi, semblant al mújol o llissera, i també de color blanc; mot molt més important en aquesta llengua que el nostre.¹ Tanmateix Wartburg (*ZRPb*. xli, 188; *FEW* I, 62b) va afirmar que el mot castellà tenia també aquest origen, i, per salvar l'obstacle fonètic, admetia que el castellà l'havia pres del bearn. i gascó *aubour*, també peix d'aigua dolça, en el qual l'evolució fonètica de -URNU en -our és normal. Però A. Castro (*RFE* xv, 42n.), i jo en el *DCEC* (591) demostrarem que aquest manlleu no era possible en castellà, perquè a princ. del S. XIV no s'havia perdut encara la *n* de -*rn* en bearnès ni s'hi havia canviat la *o* en *ou*; ara bé, el nom castellà es documenta com a mot ben conegut des de llavors en el *Libro de Buen Amor* (com també en el *Cançoner* de Baena, i en Nebrija): «sávalos e *albures* e la noble lamprea / de Sevilla e de Alcántara venién a *15* levar prea», 1114a.

Ben al contrari es van poder aplegar proves clares que el castellà ve de l'ar. *būrī*, que és un mot ja molt antic i ben arrelat en àrab, nom del mateix peix que el cast. *albur*, amb el qual l'identifica PAlc., i el nostre RMa. el tradueix per *mugilis*, tal com fa Nebrija amb l'*albur*; però ja molt abans apareix a l'Àfrica, on el recull ja l'Idrissi (1154 d. C.), i avui és general no sols a Rabat sinó a tot el Nord del Continent fins a Egipte (Brunot, *Vocab. Marit. de Rabat et Salé.*, s. v.): sembla segur que es tracta originalment de l'ètnic de la ciutat egípcia de Bura, múltiples raons que, junt amb la impossibilitat fonètica, descarten tota sospita que en àrab pugui venir del Bearn ni d'Espanya o França. No és tan impossible, en canvi, que en gascó sigui un manlleu de l'arabisme castellà, com sigui que allà no es documenta fins a 1480 i a Bordeus el 1612. De tota manera, a favor de l'origen llatí d'aquest, parlen clarament la *n* de la forma de Saintonge *aubourne*, del land. ant. *auborn*, i del manlleu basc *alburun* «cine art weissfisch», que segons Azkue és alt-navarres i segons Uhlenbeck és propi de la Baixa-Navarra (*Vgl. Lautl. d. bk. Dial.*, p. 37) — i sul. *alborna*, labort. *alburno*—, i que vindrà del Nord i no pas d'un cast. *alburno*, de clara fesomia erudita.²

El dilema es fa, però, encara més fosc i difícil de resoldre en català, car aquí la *ó* ens acosta al mot gascó i romànic, però no és argument decisiu, com sigui que una *ú* aràbiga seguida de *r* (i més havent-hi després una *-i*) té un timbre fluctuant entre *u* i *o*, que tant podia ser percebut d'aquella manera com d'aquesta, i també la manca de *-n* s'oposa a l'origen romànic; i, en un altre sentit, si la documentació és molt menys